

ESEURILE ATIPICE* ALE MAGDEI URSACHE

Filonul eseistic, prezent și în proza propriu-zisă a Magdei Ursache, în romanele sale *Universitatea care ucide* (1995), *Astă-vară n-a fost vară...* (1996), *Strigă acum...* (2000), *Conversație pe Titanic* (2001), *Râu de România* (2005) și *Bursa de iluzii* (2005), alcătuiește, în întregime, substanța volumelor *Bolile spiritului critic* (2006) și *Pe muchie de hârtie* (2007), amândouă subintitulate „eseuri atipice”, atipismul lor fiind con-ferit de faptul că sunt cronici ale tranziției, *aide-mémoire*, pagini de jurnal, foiletoane, pamflete, toate la un loc reflecții ale unui critic literar, ale unui sagace observator al vieții literare, culturale și politice, deopotrivă de până în 1989 și de după această dată. Nu poate uita și nu poate ierta toate ingerințele cenzurii (se propune o tipologie a cenzorului: „cenzorul radical și ultras responsabil”, „cenzorul ipocrit”, „cenzorul torționar”), cu frontul ei larg de anihilare a literaturii autentice, de suprimare a oricărei forme de gândire liberă. În ultimii 18 ani, observă și condamnă variile forme de manifestare ale paradigmei *de: de-structurare, de-sacralizare, de-moralizare, de-formare*, mai puțin *de-secretizare* (ultimei ipostaze aducându-i un argument în plus anihilarea de fapt a Colegiului Național pentru Studierea Arhivelor Securității).

Atentă observatoare a literaturii contemporane (a fost redactor la „Cronica” ieșeană până în 1976, când, în urma unei mârșave mașinațiuni, i se interzice dreptul la semnătură până în 1989), Magda Ursache evocă formele monstruoase pe care le lua literatura realist-socialistă, denunță rușinosul pact cu diavolul al unor scriitori. Este profund intrigată acum de atacul la clasici, sub pretextul unui „test de rezistență”, înregistrează cu profundă tristețe afirmații de genul: Mihail Sadoveanu și Liviu Rebreanu „nu mai sunt astăzi decât material pentru teze și studii” ca și pretențiile unor scriitori tineri, „lupi tineri, sau mai ales lu-poaice tinere”, deranjați de opera lui Nicolae Breban, Marin Preda, Augustin Buzura și Constantin Țoiu, în fine revizuirile actuale, demolările de mituri și statui îi amintesc de modul cum recuperau culturnicii comuniști ceea ce ei numeau „moștenirea culturală”.

Incultura, ofensiva nulității se repercutează și altfel, în modul cum este scrisă și rostită limba română, care, după ce a fost transformată în limbă de lemn și a fost slavizată în anii comunismului, acum suferă o altă formă de opresare: „Cine s-ar fi gândit – scrie autoarea – că libertatea poate fi atât de urâtă lingvistic”. Notează numeroase dezacorduri, accepțiuni greșite, bâlbe, pronunții greșite, debandada ortografică. Se rialiază altor apărători ai purității limbii, precum Alex Ștefănescu,

pe care îl citează: „Dacă nu suntem în stare să extindem românofonia în lume, măcar sa nu permitem ca harta limbii române să ajungă mai mică decât harta României”. Deplânge, de asemenea, scoaterea de pe postul național de televiziune a singurei emisiuni de apărare a limbii, aceea lui George Pruteanu.

În replică la ceea ce numește „masacrul contemporan al limbii”, citește scriitori buni mânători ai limbii române și citează, cu încântare, pe lângă idei, termeni și sintagme create de aceștia: „maimariiminții” (Nichita Stănescu), „mitocani adânci”, „imbecalizarea României”, „jargonul submediocrilor” (Octavian Paler), „dia(bo)lectic”, „potlogareme”, „coțcăreme”, „găină-reme” (Luca Pițu), „(s)exegeze” (Șerban Foartă), „realitate poetofagă” (Arcadie Suceveanu), „telecomando” (Pavel Șuşară), „salamandritudine”, „scriitorist”, „dăscăloșnic” (Paul Goma), „pragmatii” (Mircea Cărtărescu), „egoprozac” (Adriana Babeți), „Țara Meșterului Manele” (Andrei Oișteanu), „haosmos” (Magda Cârneci). Scrie cronici substanțiale despre poeți moldoveni, precum Mihai Ursachi, Valentin Talpalaru, Gheorghe Lupu, Nicolae Turtureanu, crezând că poezia ieșeană are ca marcă principală „blândețea iubitoare”. De asemenea, despre esești ca Val Gheorghiu și Luca Pițu. Pentru acesta are o prețuire specială: „Spectacolul uluitoarei sale științe de carte e rarisim. Trece, dacă îl poți urma, din gândem în gândem. Conversația lui e ca un fel de *patchwork* amețitor de colorat. *Naractor* de elită, înșiră și deșiră fire; te prinde cu momeala unui amănunt picant de istorie literară, cu o secvență de saga bucovineană, cu etno-turisme ori cu o istorioară stuproasă. Colo, un neologism sclicios, asociat năzdrăvan cu un petec de bucoavnă; o scamă de poezie lângă alta de politică; un fragment de cozerie ușoară lângă o descindere erudită în etimon și *patchwork*-ul înflorește. Sigur că mai înfige sula, exorcist, cu un cuvânt de afurisenie, într-un nod urât: Securitatea”.

Temele cu care se bate consecvent eseista sunt mult mai bogate și mai variate: inventarea de celebrități, literatura tânără despre „orgasme perfecte și secreturi sexuale”, grupurile de presiune, reactivarea marxizanților, revizuirea aristocrației interbelice, relativizarea unor valori, blamarea orgoliului istoric, considerarea ca erezie a specificului național, critica specializată în ultramediatizarea cărților trecătoare, analiștii politici, „trei-patru pe cap de locuitor”, cultura, criza cititului, împuținarea bibliotecilor și a libră-riilor, mediocritatea tipăriturilor. Este convinsă că există voci critice care se vor opune acestor tare, una dintre aceste voci numind-o: „După mine, Daniel Cristea-Enache scrie nu mai puțin bine decât Nicolae Manolescu. El și alții ca el ar trebui să exercite rolul sanificat al criticii de întâmpinare, cum au făcut-o, la vremea lor, Maiorescu-Lovinescu-G. Călinescu. Și asta ca să nu devenim aulolaci în literatură, cu punga pușind a pustiu, dar și cu datorii neonorate”.

* Se are în vedere volumele *Bolile spiritului critic*, 2006, *Pe muchie de hârtie*, 2007, semnate de Magda Ursache.